

erejük, egészségük volt, szinte szóltanul végeztek azt. Sorsuk valóban nehéz volt. A férfiak és nők tevékenysége teljesen elkülönült.

Ha férfit láttak női munkát végezni, azt megszólták. (A hagyomány szerint élt a faluban egy „*Baca Peti*” nevű férfi, aki a házimunka mellett kendermunkát is végzett. Ezért a falu együgyűnek tartotta, mert csakis félbolond lehet az a férfi, akit kendernt nyúni, áztatni, kendernt mosni láttak az asszonyok a mocsolaparton, sőt látták, hogy télen a rokka mellett ült és font. Ezt a történetet még a XX. század közepén is mesélték, és ha férfit láttak asszonyi munkát végezni, csakhamar megkapta a *Baca Peti* nevet.)

A kendertermelést a mezőgazdasági kisüzemek létezésük végéig folytatták, mert szükségük volt a vászonra, azután a kötelekre is. Persze meghatározta a termelés nagyságrendjét a munkaeő is. A Farkas családnál apai ők dédanyám *Farkas Ignácné* (1943) és *Farkas Jánosné* halálával (1939) már kevesebbet lehetett feldolgozni, és *Farkas Vilmosné Kulcsár Ilona* halálával (1956) a kendertermelés és a kendermunka végleg meg is szűnt. A három rokka, rokkaszék, a gombolyító, az áspa a padlásra került, s a ház eladása során (1975-ben) meg is semmisült.

ifj. Farkas Gábor

A gyergyói csebrezés

A népi tudásanyag, a nép mindennapi tudatának vizsgálatakor nagy fontosságot kell tulajdonítanunk a már a honfoglaló magyarok által is ismert közösségi és egyéni jóslásformáknak. A közvetlen tapasztalat és a népi képzelet olyan eljárásokat szült, mint a paraszti régulákként emlegetett, változatos időjóslási módozatok, az egyén jövődjének megtudakolását célzó álomfejtések, kávémaradványokból, cseberből stb. történő jóvendölések.

Gyergyószentmiklóson és a városkát körülvevő falvakban a cseberből való jóslást tudakozó céllal alkalmazzák. Maga a cseber mint *edény*, az áldozati ústtel való rokonsága révén válhatott egy ilyen összetett, a szín- és számmisztikát sem nélkülöző rituálé eszközevé, hiszen „a jelképes edény tartalmazta folyadék az élet és halál vize.” (Jelképtár. 1990. 56. old.)

A vízzel töltött cseberből próbáltak valami információt szerezni az eltűnt hozzátartozóról. Gyergyószentmiklóson a következő történetet mesélték: egy asszonynak eltűnt a férje, ezért elment a jósasszonyhoz, hogy megtudja, mi történt vele. A jóss elövelt egy új csebert, megtört egy tojást, a sárgáját beletette a cseberbe, majd megtöltötte vízzel a csebert, és egy koszorút helyezett bele. A koszorúban látható volt az asszony férje, amint emelgette a lombokat és egy ágra kötelet erősített.

A csebert a tolvaj megállapításakor is használják. Teljesen új cseberbe kilenc veder kútvizet töltenek, kilenc asszony imádkozik, három elsőáldozó leányka pedig fehér lepedővel letakarva térdel a cseber mellett. A cseberben megjelenik a tolvaj alakja.

Egy másik változat a cselekvés időpontját is meghatározza: „A csebert éjszaka 12-kor meghordták vízzel, folyóvízzel, a Békényről. Egy szűz leánkát, egy tizenhárom éves leánkát odaültettek melléje, s a csebert és a leánkát letakarták, s azt mondták a leánkának, hogy mondjad, amit látsz a vízbe’ és gyertyát gyújtottak a cseber fölé, s a leánka úgy kellett nézze a vizet. S akkor mondta, hogy ne, egy bácsi most ment ki a kapun, vagy most ment be, megfogta a tehenet, elhajtotta, a kutyák ugattak, körülbelül, hogy milyen forma a bácsi. Még úgy is történt, hogy a leánka realsmert a szomszéd emberre. De mindenesetre szűz leánka vót.” (Gyergyószentmiklós)

Csomafalván is csebrezéssel tudakolták meg a tolvaj kilétét:

„Éjszaka hordták a vizet a cseberbe, s letakarták piros lepedővel a csebert. Ez nagyba’ ment valamikor 48 előtt, s hajnalba’ nyóc gyermek kellett legyen, de mindenesetre tiszták, fehér ruhába’ mindenki, s a cseber fölé tartották a fejüket, s letakarták [öket]. Akkor osztán napfeljötté előtt ültek össze s imádkoztak, s mondták: – ne, hol a tolvaj, ne, ki az! – s felismerték. Nagyon sokat csebreztek.”

Az egyéni jóslások közül egyedül a csebrezésnek van újdonságértéke. A Gyergyóban ismert és végzett egyéb jóvendölések – paszulyszemekből, tenyérből, kávézaccból – nagyon kevés eltéréssel más területeken is fellelhetők.

Enyedi Emese